

Conjuncturdalen en overheidstekorten

Auteur(s):

Rooij, Maarten van
Stokman

Berben, Robert-Paul
Bosman, Ronald

Deze rubriek wordt maandelijks samengesteld door Maarten van Rooij, Ad Stokman, Robert-Paul Berben en Ronald Bosman van de Nederlandsche Bank. M.C.J.van.Rooij@DNB.nl

Verschenen in:

ESB, 88e jaargang, nr. 4414, pagina 446, 19 september 2003

Rubriek:

DNB-indicator

Trefwoord(en):

conjunctuur

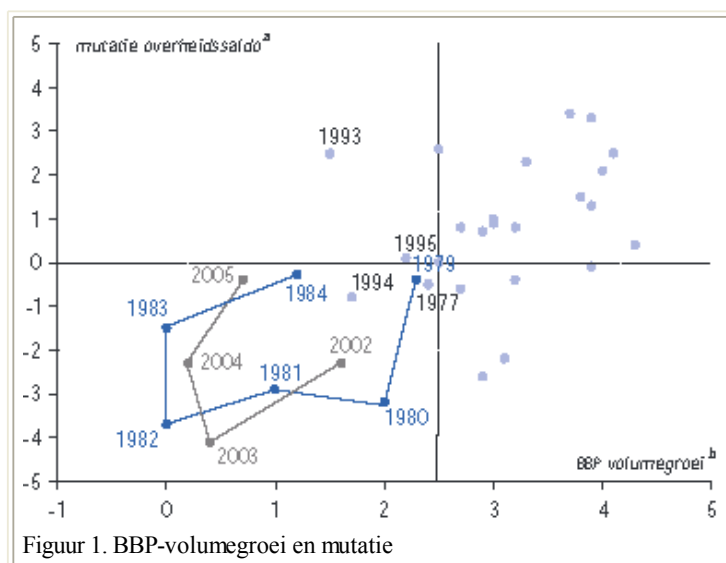
Langdurige perioden van economische neergang komen doorgaans tot uiting in oplopende overheidstekorten. Deze keer is het niet anders.

Naar het zich laat aanzien zal de gemiddelde bbp-volumegroei in 2003 voor het eerst in twintig jaar negatief zijn. Daarmee zijn de eerste jaren van het nieuwe millennium met op zijn best een bescheiden economische groei beter vergelijkbaar met de recessie van begin jaren tachtig dan met de kortdurende, bescheiden inzinking in de economische groei van tien jaar geleden.

Dit geldt ook voor de ontwikkelingen in het overheidssaldo. Begin jaren tachtig verslechterde het vorderingensaldo cumulatief met meer dan vijf procent bbp tot een tekort van ruim zes procent bbp. Nu wordt verwacht dat het overschot van ruim twee procent bbp in 2000, als gevolg van een opeenstapeling van financiële tegenvallers en ondanks flinke bezuinigingen, al dit jaar zal omslaan in een tekort van ruim twee procent bbp.

Positief verband groei en vorderingensaldo

[figuur 1](#) laat zien dat een benedengemiddelde economische groei (lager dan 2,5 procent) vrijwel altijd gepaard gaat met een verslechtering van het overheidssaldo (kwadrant linksonder). Daarbij is gekeken naar driejaarsperioden om de invloed van incidentele omstandigheden te reduceren en omdat de economische ontwikkeling ook met enige vertraging nog doorwerkt in het overheidssaldo¹. De overeenkomsten tussen begin jaren tachtig en nu komen in de figuur duidelijk naar voren.

Figuur 1. BBP-volumegroei en mutatie

[figuur 1](#) laat daarnaast zien dat in jaren met een bovengemiddelde economische groei het overheidssaldo vrijwel altijd verbetert (kwadrant rechtsboven).

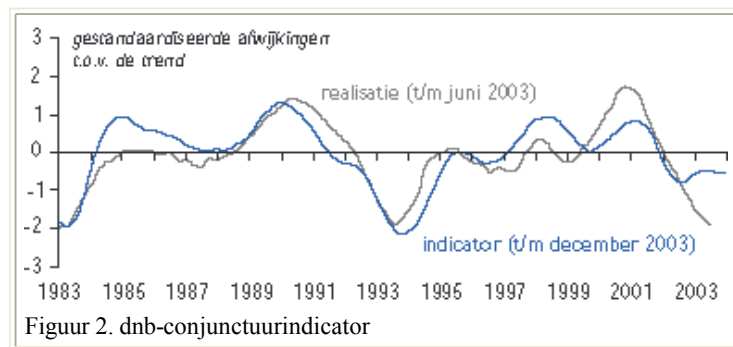
Automatische stabilisatoren

Het geconstateerde positieve verband tussen conjunctuur en overheidssaldo impliceert dat de zogenoemde automatische stabilisatoren

op zijn minst voor een deel hun werk doen, dat wil zeggen dat de overheidsfinanciën uit zichzelf een dempende werking uitoefenen op conjunctuurgolven. Een dergelijk fenomeen dient te worden onderscheiden van een zogenaamd discretionair beleid, waarbij de overheid haar uitgaven en inkomsten actief aanwendt om de economie te stimuleren of af te remmen. Kritiek op een dergelijk actief beleid komt onder meer vanuit de hoek van de politieke economie. De timing van een dergelijke sturing is lastig waardoor dit beleid vaak contraproductief is. Maatregelen sorteren dan juist effect als het niet meer nodig is. Bovendien is de effectiviteit van een dergelijke activistische beleidsinzet afhankelijk van de gezondheid van de overheidsfinanciën. Is dat laatste namelijk niet het geval, zullen consumenten en producenten anticiperen op toekomstige belastingverhogingen en meer sparen in plaats van besteden. Dit besef is ook bij de Nederlandse overheid aanwezig.

Vooruitzichten

De DNB-conjunctuurindicator - die thans vooruitblijkt tot en met januari volgend jaar - is vanaf begin 2003 nauwelijks van zijn plaats gekomen, terwijl de realisatiereeks voor de industriële productie tot op heden een on-afgebroken daling laat zien (figuur 2). Met name de monetaire deelreeksen van de samengestelde indicator (korte rente, termijnstructuur en reële geldgroei) - en in mindere mate de deelreeks die de verwachtingen van producenten in Duitsland meet - zijn niet uitzonderlijk somber. Als deze factoren zich de komende maanden daadwerkelijk vertalen in een positieve omslag in de feitelijke conjunctuur kan van de economische groei op termijn ook weer een positieve invloed uitgaan op het overheidssaldo.

1 De cijfers voor de jaren 2003-2005 zijn ontleend aan de DNB-voorspelling van juni. Zie 'De Nederlandse economie in 2003-2005: een voorspelling met MORKMON', *Kwartaal-bericht*, de Nederlandsche Bank, juni 2003, blz. 79-94.